

MENESTYVÄTKÖ ULKOMAISET HAVUPUUT SUOMESSA? – tuloksia puulajikokeista

Teksti: Teijo Nikkanen
Kuvat: Jukka Lehtonen
ja Erkki Oksanen

Metlan tuoreessa julkaisussa tarkastellaan Metlan tutkimusalueisiin 1920- ja 1930-luvuilla perustettuja, 1990-luvun lopulla mitattuja ulkomaisia havupuuviljelmiä. Puulajikokeista käy ilmi, että kotimaisten puulajiemme kanssa metsätaloudellisesti kilpailukykyisiä puulajeja ovat ennen kaikkea euroopanja siperianlehtikuuset, mutta myös douglaskuusi, kontortamänty, makedonianmänty, sahalinpihta ja serbiankuusi. Viherrakentamiseen sen sijaan on tarjolla yli 20 käyttökelpoista ulkomaisista havupuulajia.

Puiden viljelyyn lajin luontaisen levinneisyysalueen ulkopuolella on monia syitä. Tärkeimpänä syyinä ovat yleensä taloudelliset edut puuntuotannossa kotimaisiin puulajeihin verrattuna. Lisäksi Suomessa ulkomaisten puulajien koekiluun innoittaa vähäinen kotimaisten, taloudellisesti arvokkaiden lajien määrä.

Jo Suomen vanhimpaan metsänhoitolaitoksen ohjesääntöön vuodelta 1859 sisältyy maininta ”ulkomaan puulajien kohdistuttamisesta maahamme” erityisissä mallipuistoissa. Ensimmäiset puulajiviljelmät tämän ohjesäännön antamisen jälkeen perustettiin vuonna 1861 Evon kruununpuiston maille. Lehtikuusten lisäksi tuolloin istutettiin siperiansembraa, vuorimäntyä, saksan-, siperian- ja palsamipihtaa sekä douglaskuusta. Vuosisadan loppuun mennessä moniin metsähallinnon hoitoalueisiin, muun muassa Punkaharjulle oli pe-

Kaija Puputti ja Veikko Silander mittaavat Solbölen suurinta douglaskuusta. (Kuva Jukka Lehtonen).

rustettu viljelmiä ulkomaisilla puulajeilla.

Ulkomaisia puulajeja tutkittu Metlassa yli 70 vuotta

Kun metsätieteellinen koelaitos (Metsäntutkimuslaitos) vuonna 1918 aloitti toimintansa, kuului laitoksen työohjelmaan alusta asti myös ulkomaisten puulajien tutkimus. Tämän työn otti hoitaakseen laitoksen ensimmäinen johtaja ja metsänhoidon tutkimusosaston esimies, professori **Olli Heikinheimo**. Hänen johdolla perustettiin

Koeviljelmissä käytettyjen siemenerien määrät alkuperäalueittain.

seur. sivulle ►

ed. sivulta ►

Metsäntutkimuslaitoksen tutkimusalueille noin 300 hehtaaria ulkomaisten puulajien viljelyksiä. Viljelyksissä kokeiltujen erilaisten havu- ja lehtipuiden lukumäärä on yli 100.

Tuloksia Heikinheimon johdolla perustettujen puulajiviljelmien menestymisestä on julkaistu tätä ennen kahteen otteeseen. Vuonna 1956 Heikinheimo raportoi sekä havu- että lehtipuiden menestymisestä julkaisussa ”Tuloksia ulkomaisten puulajien viljelystä Suomessa”. Vuonna 1984 **Lähde, Werren, Etholén ja Silander** tarkastelivat julkaisussaan ”Ulkomaisten havupuulajien vartuneista viljelmistä Suomessa” vain havupuita. Lehtipuut jätettiin pois tarkastelusta viljelmien vähäisyyden ja niiden hajanaisen edustavuuden takia. Samasta syystä myös nyt ilmestyneessä julkaisussa on rajoitettu havupuihin.

Puuntuotannosta viherrakentamiseen

Vasta ilmestyneen julkaisun tulokset vahvistavat aiempaa käsitystä siitä, että kotimaisten puulajiemme kanssa metsätaloudellisesti kilpailukykyisiä ulkomaisia lajeja on vain muutama. Näitä ovat euroopan- ja siperianlehtikuusi, kontortamänty ja douglaskuusi. Edellä mainittujen lisäksi tähän metsätalouspuiden ryhmään voidaan saatujen tulosten perusteella lisätä sahalinipihta, serbiankuusi ja makedonianmänty. Ne ovat lehtomaisella kankaalla kasvaneet parhaimmillaan yhtä hyvin kuin kontortamänty ja douglaskuusi ja suunnilleen yhtä hyvin kuin kotimainen kuusi. Parhailta viljelmiltä on mitattu vähintään 25 metrin valtapituus ja 500 kuutiometrin puusto hehtaarilla. Euroopan- ja siperianlehtikuusi ovat kasvaneet vielä selvästi paremmin. Molemmat ovat saavuttaneet parhaissa viljelmissä 70 vuoden iässä 36 metrin valtapituuden. Se ylittää 20 prosentilla kotimaisen kuusen keskimääräisen pituuden vastaavissa oloissa.

Merkittäviä metsätalouspuita, siperianlehtikuusta ehkä lukuun ottamatta, ei ulkomaisista havuista ole tullut, mutta sen sijaan niistä on tullut tärkeitä koristepuita. Havupuiden nykyistä laajempi käyttö koristepuina lehtipuiden sijaan onkin perusteltua, sillä havupuut tuovat vihreyttä maisemaan ympäri vuoden. Lisäksi havupuilla saadaan viherrakentamisessa tuloksia nopeammin kuin lehtipuilla. Monet havupuut ovat koristepuina parhaimmillaan 10–40 -vuotiaina, lehtipuut usein

vasta paljon vanhempina.

Nyt saadut tulokset ulkomaisten havupuiden menestymisestä osoittavat, että viherrakentamisen tarpeisiin löytyy yli 20 kestäväää ja käyttökelpoista ulkomaista havupuulajia. Tärkeimpiä niistä ovat edellä mainittujen, potentiaalisten metsätalouspuiden lisäksi siperianpihta, okakuusi, sembramänty, vuorimänty, japaninmarjakuusi ja kanadantuija.

Puulajiviljelmien tulevaisuus turvattu

Ulkomaisten puulajien kasvatuksen jatkuvuuden takaamiseksi on perustettava myös uusia viljelmiä. Metsäntutkimuslaitoksessa tavoitteeksi on asetettu, että kaikki Heikinheimon koesarjan vielä elossa olevat puulajit istutetaan uudelleen ainakin Solbölén, Ruotsinkylän ja Punkaharjun tutkimusalueisiin. Hyvin menestyneet lajit istutetaan vähintään 0,3 hehtaarin kokosiin metsikköviljelmiin ja heikommin menestyneet lajit pieniin puuryhmiin.

Uusia puulajiviljelmiä on perustettu vuodesta 1993 lähtien. Vuoden 2000 loppuun mennessä uusia viljelmiä oli 47 eri havupuulajilla yhteensä 57 hehtaaria. Siementä uusia viljelmiä varten on kerätty pääasiassa Metsäntutkimuslaitoksen omista viljelmistä ja taimet on kasvatettu Suonenjoen taimitarhalla. Nyt perustettavana olevan uuden puulajiviljelmäsarjan avulla Metsäntutkimuslaitos pyrkii säilyttämään professori Olli Heikinheimon 1920-luvulla aloittaman työn jatkuvuuden pitkälle tulevaisuuteen.

Lisätietoja:

Teijo Nikkanen
Metla / Punkaharjun tutkimusasema
Puh. (015) 730 2226
Sähköposti teijo.nikkanen@metla.fi

Julkaisu:

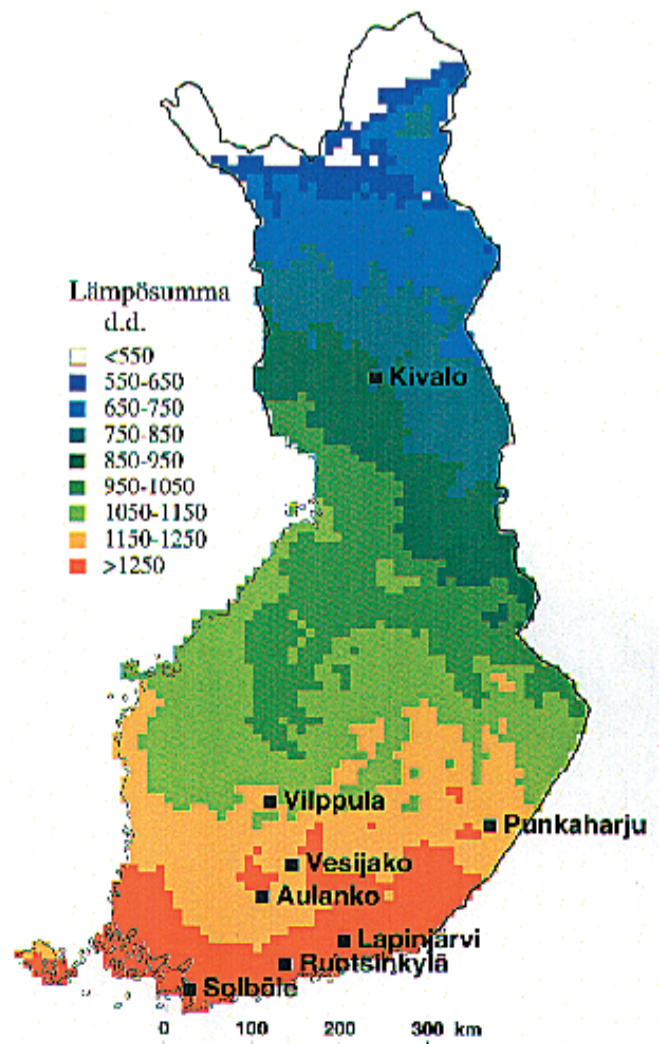
Silander, V., Lehtonen, J. & Nikkanen, T. 2000. Ulkomaisten havupuulajien menestyminen Etelä-Suomessa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 787. 127 s. Hinta 120 mk. Tilaukset puh. (09) 8570 5580, faksi (09) 8570 5582.

Abies Koreana (Kuva: Erkki Oksanen).

Abies Concolor (Kuva: Erkki Oksanen).

Koalueiden sijainti sekä keskimääräisen vuotuisen lämpösusman jakautuminen Suomessa.